

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. 6-2/543

Uz 27.07.2020 NRCF/NV-2020-74

**Nodibinājums “Novum Riga
Charitable Foundation”**
info@novumriga.org

*Par finanšu līdzekļu iesaldēšanu un pieejamiem
tiesību aizsardzības līdzekļiem*

Tiesībsargs ir saņēmis Jūsu 2020.gada 27.jūlija iesniegumu (reģistrēts 29.07.2020 ar Nr.922) par finanšu līdzekļu iesaldēšanu un aresta uzlikšanu mantai.

Iesniegumā norādāt, ka Finanšu izlūkošanas dienests (turpmāk – FID) šā gada 29.maijā un 5.jūnijā izdeva rīkojumus par nodibinājuma “Novum Riga Charitable Foundation” (turpmāk – Fonds) rīcībā esošo noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu uz noteiktu laiku. Norādāt, ka Fonda finanšu līdzekļu un finanšu instrumentu arests nozīmē, ka Fondam netiek ļauts pildīt savu misiju un nodrošināt saņemto ziedojumu izlietojumu saskaņā ar šo ziedojumu mērķi, savukārt ziedotāju veiktie ziedojumi nesasniedz savu mērķi un to turpmākais izlietojums nav skaidrs. Norādāt, ka FID lēmumu rezultātā nevar tikt veikti plānotie maksājumi, lai palīdzētu vairākām privātpersonām un organizācijām dažādu mērķu sasniegšanā. Norādāt, ka FID rīkojumu rezultātā ir tikušas nesamērīgi ierobežotas Fonda Latvijas Republikas Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu. Norādāt, ka no FID rīkojumiem nav redzams, ka būtu veikts izvērtējums Jūsu īpašuma tiesību samērīgai ierobežošanai. Vienlaikus norādāt arī uz nesamērīgi uzlikto arestu mantai, kas attiecībā pret Fondā esošajiem naudas līdzekļiem tika veikts kriminālprocesa ietvaros. Lūdzat tiesībsarga palīdzību, lai savu iespēju un kompetenču ietvaros apturētu šos tiesību aizskārumus, kā arī nodrošinātu tiesisku uzraudzību tādām institūciju darbībām, kas neatbilst cilvēktiesību standartiem un principiem.

Sākotnēji vēlos vērst Jūsu uzmanību, ka saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.pantu tiesībsarga kompetencē ietilpst jautājumi, kas saistīti ar cilvēka pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzību, tostarp, sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, kā arī par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu. Tomēr, veicot savus pienākumus, tiesībsargs neaizstāj to valsts iestāžu darbu, kuras ir primāri atbildīgas par cilvēktiesību ievērošanu konkrētajā procesā.

Latvijas Republikas Satversmes 105.pants nosaka personas tiesības uz īpašumu. Tiesības uz īpašumu ietver tiesības netraucēti baudīt īpašumtiesības, t.i., tiesības lietu valdīt, iegūt no tās augļus, pārveidot to, patērēt vai iznīcināt, rīkoties ar to, slēdzot darījumus. Šīs tiesības ietver sevī arī pienākumu trešajām personām atturēties no īpašuma

aizskaršanas. Šo tiesību īstenošanā valstij ir pienākums neiejaukties netraucētā īpašuma tiesību baudīšanā, kā arī izveidot pietiekamu tiesību aizsardzības mehānismu, kas ļautu īpašniekam aizsargāties pret nepamatotu iejaukšanos netraucētā īpašuma tiesību baudīšanā. Attiecīgi valstī ir jābūt izveidotam efektīvam tiesību aizsardzības mehānismam, kuru persona var izmantot tās likumisko tiesību un interešu, tostarp, īpašuma tiesību aizsardzībai. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – NILLTPFN likums) 34.pants paredz personai tiesības apstrīdēt FID izdoto rīkojumu, nosakot divpakāpju apstrīdēšanas mehānismu – FID lēmumu var apstrīdēt īpaši pilnvarotam prokuroram, savukārt īpaši pilnvarota prokurora lēmumu – ģenerālprokuroram. Attiecīgi valsts ir nodrošinājusi personai iespēju aizstāvēt savas īpašuma tiesības gadījumā, ja tās tiek ierobežotas uz NILLTPFN likuma un FID rīkojuma pamata. Par minēto tiesību aizsardzības mehānismu tikāt informēts arī ar FID 2020.gada 29.maija un 5.jūnija rīkojumiem. Tomēr tiesībsargam adresētā iesnieguma pielikumā nav atrodami dokumenti, kas norādītu uz minētā tiesību aizsardzības mehānisma izmantošanu.

Vienlaikus tiesībsargs, iepazīstoties ar www.novumriga.org/lv/dokumenti-par-fonda-darbibas-apturesanu publiski pieejamo informāciju¹, konstatē, ka par FID rīkojumiem Jūs 2020.gada 10.jūnijā iesniedzāt sūdzību īpaši pilnvarotam prokuroram, lūdzot atcelt minētos FID rīkojumus. Tomēr ar Ģenerālprokuratūras Īpaši pilnvarotu prokuroru nodaļas prokurora S.Skaistā 2020.gada 9.jūlija nolēmumu Jūsu sūdzība tika noraidīta. Par minēto nolēmumu Jums pastāvēja tiesības iesniegt sūdzību ģenerālprokuroram, tomēr no tiesībsarga rīcībā un publiski pieejamās informācijas nav izdarāms secinājums, ka minētas tiesības būtu tikušas realizētas.

Vienlaikus jāuzsver, ka atbilstoši FID rīkojumiem naudas līdzekļi tika iesaldēti uz noteiktu laiku, proti, līdz 20.07.2020. Tātad pēc minētā datuma rīkojumi zaudēja savu spēku un tālāka mantisko jautājumu risināšana bija iespējama jau kriminālprocesa ietvaros, uz ko Jūsu uzmanību vērša arī īpaši pilnvarots prokurors. Lai gan savā iesniegumā neesat precīzi norādījis uz kriminālprocesa esību un tās ietvaros konkrēti veiktām darbībām un pieņemtiem nolēmumiem, tomēr no Jūsu iesnieguma satura ir secināms, ka saistībā ar aizdomām par Fonda naudas līdzekļu legālo izcelsmi tika uzsākts kriminālprocess, kura ietvaros Fonda naudas līdzekļiem tika uzlikts arests Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Attiecībā uz minēto visupirms norādu, ka saskaņā ar Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 26.panta pirmo daļu “pilnvaras veikt kriminālprocesu valsts vārdā ir tikai šajā likumā noteikto iestāžu amatpersonām, kurām tās piešķirtas sakarā ar šo personu ieņemamo amatu, iestādes vadītāja rīkojumu vai kriminālprocesa virzītāja lēmumu”. Šīs amatpersonas ir uzskaitītas minētā panta otrajā daļā. Savukārt šā panta trešā daļa nosaka, ka “noraidījumu, sūdzību un procesa organizatorisko jautājumu izlemšanā pilnvaras ir tiesnesim, prokuroram, kā arī tiesu, prokuratūru un izmeklēšanas iestāžu un to struktūrvienību vadītājiem”. Saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem tiesībsargam nav deleģētas iepriekšminētās funkcijas. Tāpat atbilstoši Prokuratūras likuma 6.panta otrajai daļai “Saeimai, Ministru kabinetam, valsts un pašvaldību ierēdņiem, visu veidu uzņēmumiem un organizācijām, kā arī personām ir aizliegts iejaukties prokuratūras darbā lietu izmeklēšanas vai citu prokuratūras funkciju izpildes laikā”. Tiesībsargam likums nav deleģējis tiesības iejaukties prokuratūras iestāžu darbā vai pārbaudīt tās pieņemto lēmumu tiesiskumu.

¹ Sk. 21.08.2020.

Ņemot vērā iepriekšminēto un saskaņā ar Tiesībsarga likumā noteiktajām tiesībsarga funkcijām un piešķirtajām pilnvarām, tiesībsargam nav tiesību izvērtēt konkrētas lietas apstākļus, lai konstatētu, vai ir saskatāmas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, kā arī nav tiesību iejaukties kriminālprocesa izskatīšanā un izteikt savu viedokli par tajā veiktajām procesuālajām darbībām. Tādējādi tiesībsargs nav arī tiesīgs uzraudzīt kriminālprocesa izskatīšanu, kā arī izlemt jautājumu par mantai uzliktā aresta atcelšanu.

Atbilstoši KPL 361.panta trešajai daļai “pirmstiesas procesā arestu mantai uzliek ar procesa virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis, bet iztiesāšanas laikā lēmumu pieņem tiesa”. Savukārt KPL 366.panta pirmā daļa nosaka, ka “procesā virzītājs pieņem lēmumu par mantas aresta atcelšanu un par to nekavējoties paziņo personām, kuru mantai bija uzliktas arests vai kuru glabāšanā bija nodota arestētā manta. Lēmums par aresta atcelšanu jāpieņem, ja: 1) tiesa pieņem attaisnojošu spriedumu; 3) procesā virzītājs izbeidz kriminālprocesu ar rehabilitējošu lēmumu; 4) kriminālprocesā nav pieprasīta kaitējuma kompensācija vai cietušais to atsaucis; 5) noziedzīgs nodarījums pārkvalificēts pēc cita Krimināllikuma panta, kas neparedz mantas konfiskāciju; 5¹) arestēto mantu ar procesa virzītāja atļauju Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā tiesu izpildītājs pārdevis, lai veiktu nolēmuma izpildi; 6) zudis jebkurš cits iemesls mantisko jautājumu risinājuma nodrošināšanai”.

No cilvēktiesību viedokļa ir svarīgi, ka valstī ir izveidots tiesību aizsardzības mehānisms, kuru personu var izmantot tās likumisko tiesību un interešu aizsardzībai. KPL ir noteikts šāds personas tiesību aizsardzības mehānisms, proti, KPL 24.nodaļa, kas ietver personas tiesības iesniegt sūdzību par kriminālprocesa veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu, ja ir aizskartas tās tiesības vai likumīgās intereses.

Informēju, ka daļā par izmeklēšanas tiesneša rīcību, apstiprinot procesa virzītāja lēmumu par aresta uzlikšanu mantai, sūdzība atbilstoši KPL 337.panta otrās daļas 4.punktam iesniedzama augstāka līmeņa tiesai, savukārt daļā par izmeklētāja pieņemto lēmumu sūdzība iesniedzama uzraugošajam prokuroram, kura lēmumu, neapmierinošas atbildes gadījumā, pastāv tiesības pārsūdzēt amatā augstākam prokuroram, kura lēmums savukārt ir pārsūdzams nākamam amatā augstākajam prokuroram.

Tomēr no tiesībsarga rīcībā pieejamās informācijas nav gūstama pārlicība, ka minētais tiesību aizsardzības mehānisms būtu pilnvērtīgi ticis izmantots.

Ievērojot iepriekšminēto, uzsveru, ka Jums sākotnēji ir jāizmanto sev pieejamie iekšējie tiesību aizsardzības mehānismi, un par Jūsu ieskatā prettiesiski veikto finanšu līdzekļu iesaldēšanu un aresta uzlikšanu, jāizmanto minētie tiesību aizsardzības līdzekļi. Gadījumā, ja pēc tiesību aizsardzības mehānisma iziešanas uzskatīsiet, ka tas nav bijis Jums pieejams vai pietiekami efektīvs, būsiet tiesīgs atkārtoti vērsties pie tiesībsarga, pievienojot lietā pieņemto dokumentu kopijas, ko tiesībsargs savas kompetences ietvaros izvērtēs.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas
vadītāja

Ineta Piļāne